

Et Videbrev for Horsens Købstad.

Ved *Jens Carl Christensen.*

Allerede i Aaret 1686 oprettedes et Vide- og Vedtægtsbrev for Horsens, men det eksisterer desværre ikke mere, og dets Indhold kendes ikke.

I 1802 mente man, som rimeligt var, at det var blevet forældet, og følgende Videbrev oprettedes da af en Del Borgere i Byen.

Viide-Brev for Horsens Kjøbstads Indvaanere. 1802.

Horsens Byes Mark-Ejendomme bestaaer udi:

a. Horsens By i Almindelighed, tilhørende Lindskov Mark, Engen Lodentot, og de ubetydelige Forter ved Byen.

b. Ejendomsjorder, indkjøbt af de saakaldte Lods-
ejere, og disse tilhørende:

Langmarken, Sundmarken, Lovby Mark, den store Made, Spedalsøe og derved værende Eng samt nogle Tofter.

Af disse Ejendomme har ingensinde lagt til Fællede eller til Kreaturers Græsning, mere end:

a. Af Byens Jorder i Almindelighed: Linskov, som

efter Landinspektør Sørensens Opmaaling i Aaret 1796 indeholder 106 Tdr. geometrisk Land.

b. Af Indvaanernes Jorder: En af de største Marker nemlig: enten Langmarken eller Sundmarken, hvilke 2 vekselvis drives og udlægges og indeholder efter Opmaaling bemeldte Aar 270 Tdr. Land. Paa disse Ejendomme kan græsses:

Lindskov har tilforn været Skov, har ingensinde været dyrket førend 1796, da omtrent 26 Tdr. Land deraf blev indtaget, men Resten er endnu begroet med Torne. Paa denne gamle, begroede Skovgrund kan et Kreatur ej græsses paa mindre end 2 Tdr. Land, og dyrkes Lindskov saa at 1 Td. Land derefter kan antages tilstrækkelig til et Kreaturs Græsning, bliver altid den halve Mark besaaet og ikkun den halve Fællede, altsaa i begge Tilfælde ikkun græsses i Lind-

skov ..... 53 Kreaturer.

Langmarken eller Sundmarken udlægges hvert 4de Aar, og hviler altsaa ikkun i 4 Aar, følgelig altid giver god Græs, saa at paa hver Tønde kan græsses et Kreatur, er .....

270 —

Summa 323 Kreaturer.

Da der saaledes græsses over 5 Gange saamange Kreature paa Indvaanernes indkjøbte Ejendomsjorder, som paa de Jorder der tilhører Byen i Almindelighed, saa have disse Ejendoms eller saakaldte Lods-ejere og Brugere stedse i Horsens været berettiget til at fastsætte den Viide og Vedtægt Lovens 3. Bogs 13. Cap. 31. Art. giver Lovskraft.

Forbemeldte Lods- eller Avlsbrugere have derfor den 24. August 1686 oprettet et Viidebrev for Horsens, der hidtil har været giældende, men Tid efter anden i

er bleven forandret. Saaledes har den senere Tid funden den Tvang det gamle Viide-Brev paalægger om Sæde-Tid, Høst og Indagen, upassende. Og saaledes har den fundet at dersom det gamle Viidebrevs 19de og 22de Poster endnu skulde giælde vilde Marken umulig kunne føde de Kreature samme bevilger; thi der blev da paa 189 Gaards Avl, paa hver en Ko og en Hest, 378 Kreature.

Paa 482 Steder som
Horsens nu bestaar
af, en fjerdedel Part
beregnet til Gaarde,
altsaa 120 à 2 Stk. 240 Kreature.

Tre fjerdel Parter som
Boemænd, altsaa 362
à 1 Stk. .... 362 —

602

Blev.... 980 Kreature.

Istedenfor Marken, som anført, ikkun
kan føde en trediedel Part deraf,
eller ..... 323 —

Ligesom Ubilligheden er klar: At Avlsbrugerne, der giver 5-dobbelt Græs, ikkun skulle have en Trediedel af Kreaturer, og at den Gaard der i 1686 ikkun var een, men nu bevislig er gjort til 5 à 7 Steder, skulle have 3 à 4 Gange saamange Kreaturer nu fremfor før. Saa følger deraf, at det gamle Viidebrev ikke i disse og flere Poster længere kan følges.

Underskrevne Avlsbrugere have derfor forfattet og indgaaet nærværende Viidebrev som en gjældende Lov for Fremtiden, og derved aldeles ophævet det ældre af 24. August 1686.

Ved nærværende Viidebrev fastsættes altsaa herved:

1.

Under dette Viidebrev er ej indbefattet, hvorledes de Horsens By i Almindelighed tilhørende Ejendomme eller Indvaanernes indhegnede Tofter skal dyrkes eller bruges, da det første er underlagt Øvrigheden og henhører til Kæmnerregnskabet, og det sidste beroer paa enhver Tofts Ejers Godtbefindende, men ikkun saavidt henhører disse Ejendomme under dette Viidebrev, at derved skal sørges for, at samme nyder samme Fred af alle, og samme Opsigt af de dertil lønnede, samt de udmeldte Opsigtsmænd, som den hele Mark; saa og naar noget af Lindskov ligger til Græsning, samme da opgræsses under et og paa samme Maade, som den Del af Indvaanernes Ejendomme, der da er udlagt, uden nogen Betaling derfor til Byen.

2.

Magistraten udnævner aarlig 2 af Avlsbrugerne, hvilke, under Navn af Markinspektører, foranstalte:

1. Tvende Markvogtere antagne for aarlig Løn 24 Rdlr. hver, og de Mulkt-Penge hver for sig er Aarsag i at indkommer.

2. En Hyrde ligesaa.

3. At al Hegn paa Marken, hvor Hegn bør være, stedse holdes i lovlig Stand, saaledes som Forordningen af 29. Oktbr. 1794 foreskriver, da de skal være de Synsmænd Forordningens § 17 bestemmer, og skal alt Hegn være fuldkommen istandsat før Kreaturerne udlades paa Græs, og vedligeholdes indtil at alle Creaturerne igien ere indbundne.

4. Efter Overlæg med Lodsejerne og Magistratens

Decision bestemme, naar Kreaturerne maa udlades paa Græs, der ej maa være før Marken har fuld Græs.

5. Derefter fastsætte, naar Kreaturerne til Græsning skal indbrændes, affordre Indvaanerne Græssedler, og være ansvarlig for at ingen uberettiget lader Kreatur indbrænde, at ingen berettiget lader flere indbrænde end han haver Ret til, at ingen flere Creature kommer paa Fælleden, end de der ere brændte; at de som ingen Avling haver ej faar Bester istedenfor Køer paa Græsningen, at ingen efter Indbrændingstiden indsni-ger Creature paa Marken, og at intet Hornkvæg bræn-des før Hornspidserne ere afsaugede.

6. At Markvogtere og Hyrden opfylder deres Pligter.

7. At Fred haves paa Marken, saavel paa de almin-delige Ejendomme, som paa Forter, Lindskov, Tofter og overalt.

8. Markinspektørerne dømmer i Tvistigheder om Fragravning, Frapløjning, eller om den ene Nabo ved at slaa eller høste har fornærmet den anden, eller naar nogen er tilføjet Skade paa Korn eller Græs ved ulov- lig Kiørsel eller Creature, alt efter foregaaende Efter- syn paa Aastedet i Parternes Overværelse; er nogen af Parterne misfornøjet med denne Kiendelse, appellerer de skriftlig til Stiftbefalingsmanden næste Paaskedag, men sker ingen saadan Appel, efter at Parterne har hørt Inspektørernes Kiendelse, exeqveres den ved Ud- pantning.

9. Opfylde og rette sig efter hvad dette Viidebrev fordrer, paalægger og fastsætter.

10. Aflægge Regnskab hver Aars Nytaar for Mar- kens Indtægter og Udgifter.

11. Foranstalte at en Cassa gjøres med 2 Laase og Nøgler, hvori Markbrændene forvares; hver Inspektør haver sin Nøgle, saa Cassen ej kan aabnes uden af

begge, Cassen afleverer Markinspektørerne til deres Successores.

3.

Markvogterne staar under Inspektørerne, og kan af disse for Forsømmelser eller Forseelser afsættes, eller med Magistratens Approbation mulkteres, og paa det at disse Mulkter kan faaes, maa Markvogteren ej betales sin Løn forud, men altid en Fierdedel deraf have i Cassen, efterat den er fortjent, og indtil Aaret er Ende Nytaarsaften. Markvogterne skal paase at der er Fred overalt, at ingen tøjrer Hegn, Korn eller anden Mands Græs for nær, at ingen beskadiger Hegn, at ingen driver voldsom over Hegn, at ingen beskadiger, nedkjører eller nedtræder Græs eller Korn, eller stiger over Diger; at ingen uberettigede Hest eller Køer er paa Marken, at der aldrig kommer Svin, Faar, Ænder eller Gjæs, at ingen tøjrer eller græsser paa anden Mands eller paa uberettigede Steder; at ingen driver Sær-Hjord eller nogensinde har Creature tøjrede i den store Mark, der er inde saalænge deri er Korn, eller nogensinde har løse Kreaturer enten i Lovby Mark eller Spedal-Søe, at Papegøyen ej mishandles, og at den indhegnede Del af Lindskov, Byens Forter, Tofterne og alt nyder samme Fred som Marken i Almindelighed.

4.

Hyrdens Løn, som er 36 Sk. af hvert Høved der følger Hjorden, indkræver Markinspektørerne og modtager naar Kreaturet indbrændes; denne Løn udbetales igjen successive til Hyrden, saaledes at en Fjerdedel deraf altid er i Cassen, af hvilken kan tages de Mulkter Hyrden maatte falde udi, ligesom forhen ved Markvogteren er anført.

De saakaldte Vænnepenge, Hyrden hidtil har haft af fremmede Kreature, beholder han fremdeles, og oppebærer selv.

Hyrden er pligtig at drive med Byens Kreature fra den Tid disse udlades paa Græs og indtil 11. November.

I Henseende de Marker hvori han skal vogte Kreaturerne, Stederne hvor disse skal græsse, og Tiderne han skal drive ud og hjem, samt i Henseende alt hans Forhold med Kreaturerne, retter han sig efter Inspektørernes Ordre, ligesom han er pligtig at opfylde alt hvad i foregaaende Post er Markvogterne paalagt.

5.

De Gjerder eller Diger, Avlsbrugerne hidtil haver vedligeholdt, beholder de fremdeles saaledes, som de nu er delte imellem dennem, og skulde mere Hegn i Tiden være fornøden, enten i Henseende Lindskovs Dyrkning eller Hegn mod udenbyes Naboer eller deslige, deles samme af Markinspektørerne paa samme Maade som de nu havende Hegn ere delte.

6.

Den Avlsbruger, der ved Markinspektørernes Syn om Foraaret ej har sit Hegn fuldkommen istandsat til den Tid fastsat er, eller lader sit Hegn forfalde, og ej inden 24 Timer afhjælper hvad Brøst derpaa maatte falde, skal betale i Mulkt hver Gang 1 Rdlr., og Markinspektørerne skal være berettiget at lade Manglerne istandsætte ved Markvogterne paa den skyldiges Bekostning. Ingen maa undskylde sig med, at hans Folk imod hans Villie har forsømt eller gjort Arbejdet slet, thi enhver er i alle Tilfælde pligtig at have Indseende med sine Folk, Ansvarer er Mandens, mod Regres til hans Tjenere.

7.

I den indhegnede Del af Lindskov maa intet Gjærdsel hugges, udenfor maa hugges, men alene til Gjærderne og ej til andet, saalænge Gjærdsel i Lindskov haves; handler nogen herimod straffes med Mulkt hver Gang 1 Rdlr.

8.

Den som gaar over anden Mands Hegn, hvor ingen Stente eller lovlig Fodsti er, skal paa Stedet gribes, pantes eller betale strax Skaden og 8 Sk. i Straf.

Er det i den indhegnede Del af Lindskov han overstiger Digerne, betaler han 1 Rdlr.

Gjør nogen af Kaadhed Gab eller Aabning paa Hegn, eller nedriver Tørv eller Sten deraf, betaler han 1 Rdl. Gjør han det for at skaffe Ufred eller driver han Kreatur med Magt paa Hegn eller over samme, bøde 10 Rdlr.

Bortstjæler nogen Hegn, eller afhugger Grene, beskadiger Pile eller andre Træer eller Buske, Planteskoler eller levende Gjærder, betale 10 Rdlr.

Er han uformuende straffes han med Fængsel paa Vand og Brød.

Er han Tjenestetyende, indeholder Hosbonden Bønderne af hans Løn.

Er det et Barn, straffes samme af Forældrene, vil disse ikke det, straffes Forældrene som om de selv havde gjort Gjærningen.

Gaar nogen ind i anden Mands Korn eller Græs udenfor lovlig Gangsti eller Vej, betales Skaden og i Straf 1 Mk.

Ingen løse Hunde maa fra 1ste Martii til 12. September findes paa Marken, da disse nedtræde Diger, Græs og Korn, Markvogterne er berettigede til at dræbe saa-

danne. Gaar eller kjører nogen i Marken, udenfor Landevejen, og haver Hund med sig, straffes for hver Gang med 1 Rdlr.

9.

Ingen udenbys maa bruge Jord paa Horsens Mark, ikke heller maa noget af Horsens Marks Afgrøde føres udenbys, under Afgrødens Confiscation.

10

Enhver skal være pligtig at saa saadan Sæd og saa betids, at samme kan være høstefærdig til den Tid der almindelig i samme Vang falder. Sker det ej, skal Kreaturerne dog ej holdes fra Vangen eller dens Avre for 3 a 4 Mænds Sædemaades Skyld, men naar alt det øvrige Korn af Vangen er hjemkjørt, skal de 3 a 4 Mænd være pligtige enten ogsaa at hjemføre deres Korn, eller selv paa egen Bekostning lade det bevogte Nat og Dag, og om det endda tilføjes Skade af Kreaturerne, ej derfor være berettiget at fordre Erstatning.

11.

Ingen, som høster eller slaar Korn eller Græs paa Horsens Mark, maa udkjøre sine Arbejdsfolk, det være sig Børn, Tjenestefolk eller Daglejere, inden eller udenbys, til nogen Mark, Toft eller Eng, for der at sætte dennem i noget Arbejde, hvortil Heste ikke bruges, eller hidtil paa Horsens Mark haver været brugt; ligesaa lidt maa nogen udkjøre, for at levere sine Arbejdsfolk Mad eller Drikke i Marken, ej heller for at hjemkjøre disse Arbejdsfolk; disse Regler gjælder hvad enten Hosbonden selv er paa Vognen eller ikke, og enten han selv er Medarbejder i Marken eller ikke; dog er derunder ikke at forstå om Hosbonden eller hans Fa-

milie selv engang ville kjøre ud i Marken for at have Opsyn med de der arbejdende, men alene naar han bringer nogen der skal arbejde, paa Vognen med sig; handles herimod betaler Hosbonden en Mulkt af 2 Rdlr. til Markkassen, og har i Tilfælde sin Regres til sin Tjenestetyende, om denne imod hans Vidende har handlet herimod.

12.

For at forekomme Misbrug, maa i Høstens Tid ingen Folk, Heste eller Vogn findes efter Kl. 11 Slet Aften til Kl. 3 Slet Morgen, paa Marken at arbejde, under 2 Rdlr. Straf. Men skulde i vanskelig Indagningstid Vejret være tjenlig til længere at arbejde, kan det tillades, naar samme i Forvejen er meldet for Markinspektørerne.

13.

Ingen maa sanke Ax før Kjærvene og Rivningen af Marken er indført, og ingen overstige Diger eller indgaa i indhegnede Tofter for at samle Ax, under Straf af 2 Mrk.

14.

I den af de store Marker, som til Efteraaret skal pløjes, maa Hyrden ej, for Vintersædens Skyld, drive paa Avret længere end til Mikkelsdag, men efter den Tid maa Avlsbrugere tøjre der paa deres eget eller paa dennem overladt Grund, naar denne Overladelse i Forvejen er meldet for Markinspektørerne, paa det at disse kan sige Markvogterne hvilken Lejer til Tøjring er berettiget, men løse Kreature maa ej findes i bemeldte til Efteraar pløjede Mark, efter Michellii, under Straf af $\frac{1}{2}$ Rdlr. for hver Høved.

15.

Paa hver af de 189 Gaards Avl maa Brugerne lade indbrænde paa Marken, en Hest eller Hoppe og en Ko eller tvende Køer er 378 Kreature, men derimod tilstaas en saadan Avlsbruger ingen Kreature for den Gaard eller det Hus han beboer.

16.

De som ej ere Avlsbrugere, skulde ogsaa have Græsningsret, men da det i det foregaaende er viist, at hele Byens Ret ikkun er en Femtedel mod Avlsbrugernes, at Marken ej kan græsse uden en Trediedel af de Kreature derpaa kunde indsættes, saafremt hver Mand maatte indsætte et Hoved, og det er vist at den fattige, som skal kjøbe Foder, og ej har Huslejlighed dertil, mere taber end vinder ved at holde Ko; saa er det baade billig og fornøden at disses Ret nøjere bestemmes.

Dertil vides ingen bedre Regel end i Proportion af de Skatter enhver svarer, saavel af Grund som Næring, thi begge lader formode større Huslejlighed og større Husholdning, ligesom det er billigt at den som bidrager mere til Byens Udgifter, bør have større Ret til dens Fordele end den som bidrager mindre.

Af de 483 Steder hvoraf Horsens bestaar, svares for nærværende Tid:

En Fjerdedel eller 121 Steder af 150 Rdlr. og derover aarlig, disse kunde ansees som Gaarde og tilstaaes hver 2 Køer, er	240 Køer
En Fjerdedel eller 122 Steder svarer af 50 Rdlr. til 150 Rdlr. aarlig, disse kunde ansees som Bosteder og tilstaaes hver 1 Ko, er	122 —

En Halvdel, eller 240 Steder, svarer ikke af 50 Rdlr. aarlig, og altsaa ej kan tilstaaes Køer. Kreaturerne Antal for de der ej ere Avlsbrugere kunde altsaa blive 362 Stk. der omtrent er lige med Avlsbrugernes.

17.

Skabede eller med Rotz og anden smitsom Sygdom befængte Heste eller Hopper, eller lungesygt Kvæg, maa ej komme paa Byens Marker, forefindes nogen saadan desuagtet, foranstalter Markinspektørerne disse ihjelskudte, og den Indvaaner der har indsat et saadant Kreatur straffes for 4 Rdlr.

18.

Svin, Giedder, Bukker, Faar, Lám, Gjæs, Gjæslinger, Ænder, uskaarne Heste, Stude maa ikke findes paa Horsens Mark Vinter eller Sommer, findes noget saadant, indtages de og sælges strax ved offentlig Auktion, de fattige til bedste saafremt de er indenbys Mænd tilhørende, tilhører de udenbyes, forholdes dermed efter Forordningen af 24. Oktober 1794.

19.

Avlsbrugerne maa besætte deres Lodder med Heste eller Køer, hvilket de selv vil.

Men den som ej er Avlsbruger, maa ej indsætte andet end Køer og Kvier, og aldrig Heste. Et Føl eller en Kvie regnes for alle som et fuld Høveds Græsning.

Har Avlsbrugerne ej selv saamange Kreature som hans Græslod er, maa han enten:

Overlade disse Græslodder til en anden Indvaaner, der selv er Avlsbruger, men ej til nogen anden, under 4 Rdlr. Mulkt; og dog skal han forud bekjendtgjøre

Markinspektørerne skriftlig, til hvilken Avlsbruger han har overladt sin Græslod, da Overladelsen ellers er ulovlig og giver ingen Ret, men Kreaturet tages af Marken saavel i dette Fald, som om det var indsat af en, der ej er Avlsbruger.

Eller han kan overlade sine Græslodder til Markvæsenet, da Inspektørerne saa af Markkassen betaler hannem 4 Mrk. for hver overladt Kreatur.

Den som ej er Avlsbruger, skal selv indsætte de Kreature han er givet Ret til, og maa ej overlade denne Ret til nogen anden.

Ved Avlsbruger forstaaes, den der haver et eller flere af de 189 Gaards Avl i Brug, men ej andre Ejendomsjere eller Brugere.

20.

Endskjønt det er lettere at faa Mælk om Sommeren end om Vinteren, følgelig Kører sidstnævnte Tid mest fornøden, er det dog befundet at mange sætter Kører paa Græs om Sommeren, men holder ingen, eller og et mindre Antal, om Vinteren; for at styre denne Misbrug fastsættes: at ingen maa tilstaaes Græs om Sommeren til et større Antal, end de han haver haft den ganske Vinter forhen. Til den Ende skal Markinspektørerne flittig om Vinteren optegne hvor mange Kreature hver Indvaaner har, og derefter rette sig ved Indbrændingen til Sommergræsset. Under denne Optegning tages de Kreature der findes i deres Ejeres Huse, og ingen anden; thi den der ej om Vinteren haver sine Kreature i sit eget Hus, skal ej være græsberettiget til de, den maatte angive at have i andres Huse, da dette vilde foraarsage Uorden.

21.

Hyrden lønnes som forhen meldt efter de Kreatures Antal han vogter, han nyder og de Mulktpenge som han aarsager at der indkommer.

Men til at bestride Markvogternes Løn, Indbrændings, Ledes, Vejes etc. Omkostning skal betales til Markkassen: af hver Gaards Avl 24 Sk. Derimod betaler Avlsbrugere intet af deres Kreature uden Hyrdeløn.

Af hver Kreatur nogen som ej er Avlsbruger indsetter paa Græsningen 1 Rdlr., og Hyrdeløn desuden. Disse Penge betales naar Kreaturene indbrændes og forinden Indbrændingen sker, saavel af de der ere Avlsbrugere som de der ikke ere det. Derimod betales ingen Indbrændingspenge herefter, med mindre nogen i Utide skulde lade brænde og da betales for hvert Hoved 4 Sk.

22.

Den Gjødning som falder i Byen, bør anvendes til dens Mark og Engs Forbedring; ingen maa derfor overlade den til Udenbyes, medmindre han godtgjør at have 8 Dage forud tilmeldt Markinspektionen, at han havde Gjøde som han vilde overlade, imod at Modtageren afhentede, læssede og transporterede det, og der dog ej nogen i den Tid derom meldede sig. Markinspektionen skal bekjendtgjøre Avls- og Toftbrugere disse Anmeldelser.

Hvem som paa anden Maade overlader Udenbyes Gjøde, paa hvad Maade samme end er falden i Byen, haver forbrudt sin Græsning Ret for et helt Aar, for hver Gang han saaledes handler.

23.

I den af de store Marker som er inde til Korn maa intet Kreatur tøjres.

Paa Spedalsø bliver aldrig Avre, men denne Mark maa enhver optøjre om han vil, paa sin egen eller dertil lejede og efter 13de Post forud anmeldte Ejendom med Heste eller Køer det hele Sommer indtil 11. November.

Paa Lovby Mark maa paa samme Maade tøjres indtil Avret er opgivet, men ej længere. Løse Heste maa aldrig komme i Lovby Mark end ej i eller efter Avretiden, ikke heller maa løse Køer komme der, undtagen naar Hyrden er der med Hjorden, og da ej længere end den Tid, halve eller hele Dage, Hyrden er der, men aldrig om Natten.

I den store Made maa intet Kreatur komme, hverken løse eller bundne, enten Foraar eller Sommer, før end al Høet er afført af første Slæt; men fra den Tid maa tøjres, naar Vejen dertil drives, og enhver tøjrer paa sit i 14de Post forklarede eget. Handler nogen herimod betale Skaden, og i Straf for hver Høved 3 Mrk.

24.

I Sæde-, Korn- eller Høindagningstid maa ingen tøjre sine Heste i Vangene, men de bør blive for Vognen imedens der læsses, under 1 Mrk. Straf.

25.

Findes Køer paa Marken hvis Hornspidser ej ere afsavede betales Straf 1 Mrk. af hver.

26.

Hyrden skal under Straf angive dersom han finder uindbrændte Kreature iblandt Hjorden, eller at nogen

lader ind- eller uddrive flere Kreature end paa hans eget Navn ere indbrændte. Markvogterne skal ligesaa under Straf agte paa det samme.

Markinspektørerne skal til forskjellige Tider om Aaret selv efterse, om der findes ubrændte Kreature blandt Hjorden.

Findes noget Kreatur skaffes det strax af Marken, og Ejeren bøder 1 Rdlr.

27.

Findes noget Kreatur, løs eller bunden, udenfor de indhegnede Tofter, og udenfor de Steder og de Tider hvor de efter dette Viidebrev maa være, betaler Ejeren, saafremt han er indenbys Mand, Skaden og i Straf 3 Mrk. for hvert Hoved. Er han udenbys forholder Markinspektørerne sig efter Forordningen af 29. Oktbr. 1794, og ere i saa Fald som Sognefogederne paa Landet at anse.

28.

Uddriver nogen Indvaaner sine Kreature paa Gaden før Hyrden blæser, eller efter at Hyrden er dreven, og saaledes lader disse Kreature gaa i hvad Mark de vil, optages Kreaturet i Portene, og Ejeren betaler for hver Stykke 3 Mrk.

29.

Findes noget Kreatur, indenbys Mand tilhørende, paa Marken, enten om Foraaret før det er tilladt at slaa paa Græs, eller om Efteraaret efter 11. November, indtages det, og Ejeren betaler for hver Stk. 3 Mrk.

30.

Markvejene skal Lodsejerne selv forfærdige og vedligeholde, enhver som de have Avling til, og naar de derom af Markinspektørerne vorder tilsagt skal de strax, til den bestemte Tid, møde med Folk, Heste og Vogne, de brøstfældige Veje at færdiggjøre, under 1 Rdlr. Straf for hver Gang og Dag de udebliver. Det samme gjælder om Vanddammenes Rensning.

31.

Hvem som fornærmer eller beskadiger Vejene ved enten at opkaste deres Diger eller Grøfter Vejen for nær, eller ved ikke at danne deres Grøfter saaledes at Vandet derfra haver frit Afløb, men bliver staaende i samme, eller ved at lægge Overkjørsler over Grøfterne standser Vandet, eller ved ej at oprense de Grøfter der løbe forbi deres brugende Jord, saa at Vandet stedse har frit Løb, eller ved at lægge Møddingssteder eller anden Urenlighed saa nær Vejen, at Pølevandet deraf kan indsnige sig i eller fordærve Vejen, eller ved at lægge Fejeskarn, Halm eller anden uduelig Ting paa Vejen, enten ved Vogn eller bærende, da ingen maa paa egen Haand fylde noget i Vejen. Straffes for enhver saadan Forseelse for hver Gang med 1 Rdlr. og være pligtig strax at borttage og rette det urigtige; i andet Fald foranstaltes saadant af Markinspektørerne paa den skyldiges Bekostning.

32.

Ingen maa grave Ler, Sand, Græs, Tørv eller Jord enten paa Papegøjen eller andensteds, uden foregaaende Anmeldelse for Markinspektørerne, der fastsætter Tiden og Stedet, hvor saadant maa ske, og paaser at det sker uden Skade.

Handler nogen herimod, eller graver paa andre Tider, Steder, eller anderledes end Markinspektionen fastsætter, bøde hver Gang 1 Rdlr.

33.

Folden forskaffer Markinspektørerne paa Markkassens Regning.

34.

Fratager nogen Markvogterne eller Hyrden et optaget Kreatur, eller udtager det af Folden, straffes han efter Forordn. af 29. Oktbr. 1794 § 42.

35.

Skulle Markinspektørerne til enkelte Tider have mere Hjælp fornøden, end dennem af Markvogterne og Hyrden kan gives, til den heri bestemte og almindelige Freds Forskaffelse paa Hegn og Mark, da er Avlsbrugerne pligtig, under 2 Mrk.s Mulkt for hver Dag, efter Omgang at levere en Karl hver, til saadan Medhjælp.

36.

Ingen Proces maa rejses om noget af hvad i dette Viidebrev er fastsat, men tror nogen sig af Markinspektionen fornærmet, kan samme skriftlig andrage Sagen for Stiftsbefalingsmanden, som deri da endelig dømmes, og ved hvilken Dom Sagen, uden videre Appel, skal have sit Forblivende.

Men Klagen maa være indsendt næste Postdag, efter at Markinspektørerne have givet deres Kiendelse; i andet Fald bør Klagen ej reflekteres.

37.

De herefter faldende Bøder, udpanter Markinspektørerne med Markvogterne, uden videre Lov og Dom.

38.

Magistraten deciderer Markinspektørernes Regnskab, og dersom Magistraten opdager at Markinspektørerne ej rigtig opfylder de dennem paalagde Pligter, er den bemyndiget at udsætte den forsømmelige af Inspektionen, og lønne en anden god Mand paa den forsømmeliges Bekostning, til at udføre dennes Embede. Denne Løn udpantes i Tilfælde, paa lige Maade som de øvrige heri omtalte Mulkter.

39.

Det falder af sig selv, at ligesom Viidebrevet af 1686 ved dette nærværende er ophævet og forandret; saa kan og dette Viidebrev efter Tidernes Lejlighed, ved indbyrdes Forening, forandres, naar saadant maatte være fornøden.

40.

Til større Tryghed, og for derved at faa Sikkerhed for at ingen Sag herom for Domstolene kan antages, udbedes denne Vedtægt af Hans Excellence Hr. Stiftsbefalingsmanden approberet.

41.

Ved at indgaa og undertegne dette Viidebrev, antager vi samme, ikke alene som Avlsbrugere, men og som Ejere af vore paaboende Gaarde og Steder, der udgjør en betydelig Del af Byen.

Horsens, den 22. Januarii 1802.

Herefter følger ca. 100 af Byens Borgeres Underskrifter.

Allerede den 28. Januar blev Videbrevet approberet af Stiftamtmand O. Høeg Guldborg i Aarhus.

Vedtægten er naturligvis aldrig, som antydtes i Punkt 39, blevet afløst af en anden og nyere. Efterhaanden som Tiden gik, traadte andre Bestemmelser i Stedet for de gamle Videbreve; disse Bestemmelser kan for mange Punkters Vedkommende synes lidt underlige i vore Dage, men de har sikkert tilfredsstillet deres Tids Krav i de forskellige Retninger.

Nu kan de kun læses som et værdifuldt og interessant Bidrag til tidligere Tiders Kulturhistorie.
